

ВЗАЄМОДІЯ РЕЛІГІЙНИХ НОРМ КАТОЛИЦИЗМУ ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН (на прикладі Польщі)

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільних відносин ефективність правового впливу зумовлюється спроможністю швидко видозмінювати, адаптувати та узгоджувати систему засобів механізму правового регулювання суспільних відносин. Цифровізація суспільних відносин вимагає осучаснення засобів механізму правового регулювання суспільних відносин. Проте серед системних традиційних засобів механізму правового регулювання вагоме місце продовжують зберігати релігійні норми як регулятори правової поведінки суб'єкта.

Актуальність. Глобальні суспільства здебільшого є національними суспільствами або принаймні базуються на домінуванні певної нації. Держави, як правило, є національними державами, що забезпечує найміцнішу основу для соціальних зв'язків, найстабільнішу основу для існування держави. Більшість сучасних глобальних суспільств, особливо з європейського та азіатського культурних кіл, є національними суспільствами, тобто заснованими на етнічній спільноті, історично сформованій, пов'язаній спільною мовою, традицією та історичною долею. Універсальні загальноприйняті норми, що функціонують у глобальному суспільстві, включають, категорії норм, походження і природа яких пов'язані з історичним становленням спільноті свідомості та суспільного зв'язку. Зміна суспільних відносин свідчить про збереження потреби в пізнанні соціальних цінностей релігійних норм у праві через втілення змісту християнсько-правових традицій, які сприяють підвищенню ефективності реалізації механізму правового регулювання суспільних відносин у процесі трансформації суспільства. Адже підґрунтям формування соціальних цінностей є також моральні та християнські закономірності розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти означеної проблеми набули відображення у працях вітчизняних (В. Дудченко, Ю. Лобода, Н. Оніщенко, Н. Пархоменко, Ю. Оборотов, О. Скакун, Т. Тарахонич, Ю. Шемшученко) і зарубіжних науковців (К. Боровська, Й. Вроценський, Е. Гужик-Макарук, А. Мезглевський, Г. Мішталь, П. Станіс, Е. Пливачевський). Однак питанню доцільності та ефективності використання релігійних норм, релігійно-правових традицій, а саме християнсько-правових, у механізмі правового регулювання суспільних відносин як правових засобів впливу щодо впорядкування суспільних відносин не приділялось достатньо уваги.

З огляду на це метою статті є висвітлення основних положень взаємодії релігійних норм, релігійно-правових традицій як сучасних правових засобів з правовими нормами у механізмі правового регулювання суспільних відносин, спираючись на досвід Республіки Польща. Методи дослідження. Дослідження ґрунтоване на діалектичному, формально-догматичному, системному та порівняльно-правовому методах.

Основні результати дослідження. Сталий нормативний вплив релігійних норм у соціально-нормативному регулюванні суспільних відносин країн католицизму бере свій початок від закріплення релігійних витоків права у конституціях цих країн. Наприклад, у Польщі, поняття свободи віросповідання в положеннях березневої Конституції Речі Посполитої Польської [1] поєднувало права трьох типів: свободу совісті, свободу релігії та свободу віросповідання. Статті 111 і 112

Конституції були присвячені особистим, індивідуальним релігійним свободам, які були сформульовані в душі жіночого світського суспільства. Про це свідчать такі рішення, як запровадження принципу свободи совісті та віросповідання, рівності прав громадян незалежно від віросповідання, примату громадянських обов'язків над релігійними. Конституційна свобода совісті і віросповідання мала характер суб'єктивного права, на що вказує фраза, що держава гарантує цю свободу. Держава вважала себе не давальницею, а охоронцем цієї свободи, яка була правом кожного громадянина. Свобода релігії полягає в наявності індивідуальної свободи певного образу та переконання щодо Бога та божественного порядку світу, свободі змінювати цей образ і можливості відмовитися від будь-яких позитивних релігійних переконань.

Сутність свободи совісті полягає в можливості обирати етичну позицію відповідно до своїх релігійних переконань. Конституція надала громадянам ці дві свободи, зокрема свободу будь-яких переконань, у тому числі атеїстичних. У межах свободи совісті та віросповідання громадяни мали право сповідувати свою віру, тобто можливість висловлювати чи не виявляти свої релігійні переконання. Ця свобода також охоплювала право вирішувати релігійну належність, реалізовану належністю до релігійного об'єднання або можливість залишатися поза структурами цих об'єднань. Наслідком так зрозумілої свободи віросповідання були положення про заборону обмеження прав інших громадян за їх релігією та релігійними переконаннями. Згідно з Конституцією громадянські права не могли залежати від належності до певного релігійного об'єднання, що означало рівні права для всіх релігій щодо індивідуальних громадянських і політичних прав індивідів. Цей принцип був реалізований шляхом передбаченої в конституції заборони примушувати будь-кого до членства в релігійних об'єднаннях або до участі в релігійних заходах чи церемоніях.

Право вирішувати питання релігійної належності призвело до можливості зміни віросповідання, реалізацію якої має забезпечити держава шляхом запровадження рішень, що регулюють цивільно-правові формальності, необхідні для зміни віросповідання чи отримання позаконфесійності. Свобода віросповідання передбачала право публічно й приватно виконувати положення певної релігії чи обряду в межах, продиктованих міркуваннями громадського порядку та суспільної пристойності. Ця свобода стосувалася лише індивідуального виконання релігійних обрядів, оскільки конституція зарезервувала публічне богослужіння лише для законно визнаних релігійних об'єднань. Індивідуальні релігійні обряди розумілися як свобода збиратися для колективних приватних богослужінь, тобто богослужінь, які відбувалися в закритих приміщеннях, доступних лише для членів певної релігії.

Проте, посилаючись на релігійні свободи, не можна було порушувати державний лад, права третіх осіб і постановлення, видані державою для захисту релігійного життя. Священний характер дії, що порушує правопорядок, не робив її безкарною, оскільки дія мала місце на основі здійснення або прояву внутрішніх релігійних переконань. Заборона використання свободи віросповідання у спосіб, що суперечить закону, стосувалася, зокрема, ухилення від виконання громадських обов'язків через свої релігійні переконання. Таке рішення не виключало можливості надання державою певних послаблень окремим релігіям, наприклад, як звільнення католицького духовенства від обов'язку бути свідком у справах, що охоплюються таємницею сповіді, або відповідної організації військової служби для членів релігій, які не визнають такої служби.

Положення ст. 120 Конституції 1921 року Польщі стосується обов'язковості викладання релігії в школах, програма яких передбачала навчання молоді до вісімнадцяти років. Теоретично це означало, що шкільна влада могла змусити учнів вивчати релігію, яка була обов'язковим предметом. Кожен учень був зобов'язаний вивчати релігію своєї конфесії, що у випадку невеликих конфесій створювало проблеми із забезпеченням викладачами. Цю проблему вдалося вирішити шляхом залучення до шкіл вчителів релігії з найбільших релігійних груп. Діти інших конфесій отримували релігійну освіту у своїх священників, які видавали відповідне посвідчення. Вимога викладання релігії поширювалася на державні або місцеві урядові школи, які повністю або частково утримувалися за рахунок державних коштів. Приватні школи не були зобов'язані включати релігійне навчання у свої навчальні програми. Конституція відкидала концепцію світської школи, але не запроваджувала принцип релігійної школи, яка навчає лише дітей однієї релігії. Такі школи могли засновуватися окремими конфесіями як приватні школи, доступні лише для дітей однієї конфесії, але також були можливими світські приватні школи. На практиці приватні школи були змушені

включати релігійне навчання у свої навчальні програми, оскільки без цього вони не відповідали б вимогам державних навчальних програм. Через відсутність оцінки з релігії свідоцтва, видані приватними школами, не вважалися еквівалентними атестатам державних шкіл. Вимога, передбачена освітніми правилами, мати оцінку з релігії в атестаті, як необхідна умова просування студента, означала, що всі студенти були зобов'язані відвідувати уроки релігії. Цей порядок був продиктований вірою держави в позитивний вплив католицьких релігійних норм на суспільні відносини, розглядаючи релігію як суттєвий елемент суспільного виховання та освіти [2, с. 25]. Однак це не означало, що вимоги прийняти певні релігійні погляди, що у випадку студентів без будь-якої релігійної належності означало участь у класах, які були релігієзнавчими. На практиці шкільна влада надала батькам дітей без конфесії можливість вибрати одну з конфесій, яку їхня дитина відвідуватиме для релігійної освіти.

Конституція закріпила принцип співпраці між релігійними об'єднаннями та органами освіти в галузі релігійної освіти. Проведення занять і загальний нагляд за їх змістом належали до компетенції окремих релігійних об'єднань, які мали забезпечити, щоб релігійна освіта базувалася на конкретних релігійних системах. Органи освіти, однак, мали компетенцію нагляду за релігійною освітою в межах загальних вимог до проведення шкільних занять. Переконавання творців березневої Конституції про особливе значення релігії у процесі виховання та формування громадянських позицій набуло вираження також у покладеному на державу обов'язку забезпечувати релігійну опіку та комфорт [3, с. 320–321]. Цей обов'язок поширювався на громадян, які перебували під безпосереднім державним утриманням у державних установах, таких як навчальні заклади, казарми, лікарні, в'язниці та притулки. Надання римо-католицькій релігії провідного становища в державі було першою принциповою відмінністю позиції католицької церкви від інших церков і конфесій. Іншою відмінністю було визнання державою того, що Церква керується своїми законами. Це означало надання Церкві суб'єкта публічного права, важливими атрибутами якої були автономія та самоврядність, засновані на положеннях канонічного права. Держава заздалегідь прийняла канонічне право як основу діяльності Церкви, без необхідності попередньо перевіряти його відповідність чинному правовому порядку. Конституція надала канонічному праву силу нормативного впливу в межах державних кордонів і повноваження Церкви у веденні внутрішніх справ, що становили максимальні переваги, які держава могла надати публічно-правовій корпорації.

Березнева Конституція непослідовно впроваджувала принцип рівності прав для визнаних законом релігійних об'єднань, хоча проголошувала рівні права для конфесій. Основна позиція римо-католицької конфесії, яка суперечила цьому принципу, впливала з прийнятого компромісу, спрямованого на рівноправність конфесій при підкресленні особливої ролі та становища Католицької Церкви. Суперечливість конституційних рішень намагалися пояснити принципом *suum cuique*, тобто наданням Церкві тих прав, які їй належали через її фактичне становище в суспільстві. Привілеї Церкви не мали на меті применшити законні права інших конфесій, але Конституція обмежила їхню позицію, запровадивши вимогу до держави визнавати внутрішнє право некатолицьких релігійних об'єднань. Своє ставлення до цих конфесій держава визначила законом, обмежуючись лише обов'язком спілкування з їхніми законними представниками. Однак Церква розглядалася як рівноправний партнер державної влади, оскільки її позиція мала визначатися міжнародною угодою, укладеною зі Святим Престолом. У дусі рівноправності конфесій робилися спроби витлумачити фразу про першочергове становище римо-католицької релігії в державі, але практика рухалася до тлумачення цього терміна в дусі, набагато більш сприятливому для Церкви. Це було виражено як у конкордаті, так і в релігійному законодавстві.

Зазначений рівень взаємовідносин і взаємодії католицької церкви і держави Польща, закріплений у Конституції 1921 року, трансформовався та набув подальшого втілення у конституційних нормах Польської Конституції 1997 року (зокрема, art. 25, ust. 1 art. 48, art. 53) [4], що, своєю чергою, вплинуло на механізм правового регулювання суспільних відносин зі збереженням за католицькими релігійними нормами впливової сили нормативного регулятора суспільних відносин сучасної Польщі.

Історична сталість впливовості релігійних норм на впорядкування суспільних відносин свідчить про формування правової традиції використання католицьких релігійних норм як засобів механізму правового регулювання суспільних відносин. На сьогодні такий вплив зберігається у

різних сферах суспільного життя Польщі. Наприклад, релігійні католицькі норми перетинаються з нормами права під час регулювання шлюбно-сімейних відносин – потреба обрання костельного шлюбу після реєстрації шлюбу в органах державної влади; обов'язок здійснення хрещення немовляти (у разі нездійснення такого католицького обряду в майбутньому в особи можуть виникнути труднощі з обранням костельного шлюбу чи проведенням обряду поховання). Як стимулюючі засоби в межах механізму правового впливу на суспільні відносини продовжують використовуватися такі релігійні норми, що регулюють обряд «komunia», який відображає релігійні традиції та цінності католицької віри; сприяє розвитку моральних цінностей, утверджує принципи любови та співчуття до людини, що робить її важливою складовою культури польського народу. Це особливий релігійний обряд, який відбувається під час першої сповіді та отримання святої Євхаристії. Зберігається викладання релігії як навчальної дисципліни у школах і дошкільних навчальних закладах, де викладачем також може бути священник католицької церкви (ксьондз костьолу відповідної парафії) (п. 4 ст. 53 Конституції Польщі, ст. 12 Устави про систему освіти в Польщі [5], ст. Конкордату між Святим Престолом і Республікою Польща [6]). Набули правового закріплення та врегулювання суспільні відносини у сфері відправлення польськими вірянами релігійних свят: Święto Trzech Króli; Wielkanoc, Poniedziałek Wielkanocny, Zielone Świątki, Boże Ciało, Wszystkich Świętych, Boże Narodzenie (dzień pierwszy), Boże Narodzenie (dzień drugi) [7].

Католицькі релігійні норми формують у свідомості віруючого суб'єкта суспільних відносин обов'язок виконувати релігійні норми та стимулюють неухильну потребу дотримуватись правових приписів, які, своєю чергою, також містять релігійну змістову складову. Таким чином формується переважно правомірна поведінка суб'єкта суспільних відносин. Це можна розглядати як позитивний результат впливу католицьких норм під час впорядкування суспільних відносин, підвищуючи ефективність механізму правового регулювання суспільних відносин.

Проте, звертаючи увагу на високий рівень впливовості та глибину вкорінення католицьких норм у польському суспільстві, простежується негативний ефект їх застосування в механізмі регулювання суспільних відносин. Суттєвим прикладом такого негативізму є використання католицьких норм як підґрунтя формування цивільно-правових норм, зокрема у сфері регулювання відносин з питань реалізації права жінки на переривання вагітності [8, с. 14]. Католицькі норми категорично забороняють переривання вагітності, вважаючи такі дії тяжким гріхом і злочином особливого виду, через вбивство невинної і беззахисної дитини, що набуло закріплення у правових нормах Кримінального кодексу Польщі [9]. Також за нормами канонічного права передбачено більш жорсткі санкції – вилучення з церковної громади, заборона брати участь у церковних таїнствах чи у церковному житті в цілому [10]. Згідно з вченням Католицької Церкви закон повинен передусім визнавати притаманні людській особистості права на гідність, на життя, а також на захист життя жінки і зачатої дитини, що є першорядною і фундаментальною цінністю [11]. Тому закон покликаний захищати життя, а правові норми повинні містити заборону легалізації посягань на життя, а також правовий режим захисту життя зачатої дитини і, отже, вагітної жінки [12]. Правовий захист має бути двостороннім: з одного боку, він має виражати заборону абортів, а з другого – наказ безпосередньо захищати внутрішньоутробне життя дитини. З цих позицій правотворець у Кодексі про працю чітко регламентує охоронний правовий режим жінки у стані вагітності під час виконання трудових обов'язків (зокрема, ст. 175–180 недопущення залучення жінок у стані вагітності до здійснення трудових обов'язків у нічний час, понаднормово, залучення до відрядження тощо) [13]. З часом у загальній суспільній свідомості переривання вагітності втрачає характер гріховного злочинного діяння і набуває судової легалізації шляхом внесення змін до нормативно-правових актів у сфері правового регулювання охорони ембріона. У результаті питання абортів набуло дискусійного суспільного характеру, що також віддзеркалено в сучасному нормотворчому процесі. Тому імплементація змісту таких категоричних католицьких норм у правові норми сучасного польського позитивного права може розглядатися як утикування на права людини, зокрема прав жінок на репродуктивне здоров'я та особисту свободу. Таке суворе регулювання суспільних відносин з предмета переривання вагітності створює умови для вчинення протиправних дій (підвищення рівня проведення незаконних абортів з загрозою для життя жінки) або змушує до використання означених послуг у країнах європейської спільноти, де законодавство більш лояльне з питань переривання вагітності. З огляду на це питання захисту вагітних жінок і ненародженого життя, права

жінки на аборт веде до ряду фундаментальних релігійних, етичних, правових, філософських дискусій, оскільки йдеться про унормування поведінки суб'єкта суспільних відносин відповідно до релігійного припису як важливого елементу механізму правового регулювання суспільних відносин [14, с. 15–20]. Отже, спостерігається тісний взаємозв'язок, взаємодія, а в окремих аспектах – і перетинання католицьких релігійних норм з нормами права в механізмі правового регулювання суспільних відносин.

Висновки. Католицькі релігійні норми як внутрішня будова механізму правового регулювання суспільних відносин у співвідношенні з правовими нормами забезпечують ефективність правового впливу на суспільне життя, свідомість і поведінку людей. Механізм правового регулювання як система правових засобів у взаємозв'язку з релігійними нормами католицизму покликаний забезпечити стабільність суспільних відносин шляхом найбільш оптимального поєднання індивідуальних, громадських і державних інтересів членів соціуму з метою створення умов для прогресивного розвитку кожної особистості. У такому разі правове регулювання є результатом дії об'єктивних чинників, що мають природний характер та еволюційний розвиток, і має забезпечувати потреби суспільства. У праві повинні відображатися елементарні загальноновизнані загальнолюдські засади, які можуть бути засновані й на релігійних засадах. Право повинно бути носієм природно-правових вимог щодо прав і свобод особистості. Також релігійні норми є одними із найважливіших соціально-правових явищ для людини, впливають на формування культури, правову систему, але передусім підкреслюють самобутність нації чи етнічної групи.

Список використаних джерел

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 17 marca 1921 roku. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19210440267/O/D19210267.pdf> (дата звернення: 10.01.24)
2. Artur Mezglewski, Henryk Misztal, Piotr Stanisiz: Prawo wyznaniowe. Warszawa 2006, Wydawnictwo C. H. Beck, 284 s.
3. Marcin Lysko. Przepisy wyznaniowe w konstytucji marcowej. URL: https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/14094/1/M_Lysko_Przepisy_wyznaniowe_w_Konstytucji_marcowej.pdf (С. 313-328). (дата звернення: 10.01.24)
4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Tekst uchwalony w dniu 2 kwietnia 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (дата звернення: 10.01.24)
5. O systemie oświaty. Ustawa z dnia 7 września 1991 r., opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, z 2023 r. poz. 1234, 2005. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19910950425> (дата звернення: 15.01.24)
6. Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19980510318> (дата звернення: 15.01.23)
7. O dniach wolnych od pracy. Ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r., opracowano na podstawie: t.j. z Dz. U. z 2020 r. poz. 1920. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19510040028> (дата звернення: 15.01.24)
8. Katarzyna K. Borkowska, Ewa M. Guzik-Makaruk, Emil W. Pływaczewski Wokół problematyki karalności przerywania ciąży w Polsce. Prawo w działaniu sprawa karne 53/2023 DOI: 10.32041/pwd.5301 (s. 7–19). URL: https://pwd.iws.gov.pl/wp-content/uploads/2023/03/53_Prawo-w-Dzialaniu_01.pdf (дата звернення: 15.01.24)
9. Kodeks karny: Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> (дата звернення: 15.01.24)
10. Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei, Declaratio de abortu procurato Quaestio de abortu procurato, (1974). URL: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19741118_declaration-abortion_It.html (дата звернення: 17.01.24)
11. Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań, z dnia 25 stycznia 1983 r. URL: https://www.katolicki.net/ftp/kodeks_prawa_kanonicznego.pdf. (дата звернення: 10.09.23)
12. O planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży: Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1575). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930170078/U/D19930078Lj.pdf> (дата звернення: 15.01.24)

13. Kodeks Pracy: Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. z późn. zm. (Dz. U. 2019 r. poz. 1040, 1043 i 1495). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19740240141/U/D19740141Lj.pdf> (дата звернення: 20.01.24)
14. Józef Wroceński. Ochrona kobiety ciężarnej i dziecka poczętego w prawie kanonicznym i normach innych religii. Prawo Kanoniczne. 2019. V. 62. S. 3–29.

References

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej: Ustawa z dnia 17 marca 1921 roku. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19210440267/O/D19210267.pdf> (data zvernennia: 10.01.24)
2. Artur Mezglewski, Henryk Misztal, Piotr Staniszc: Prawo wyznaniowe. Warszawa 2006, Wydawnictwo C. H. Beck, 284 s.
3. Marcin Lysko. Przepisy wyznaniowe w konstytucji marcowej. URL: https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/14094/1/M_Lysko_Przepisy_wyznaniowe_w_Konstytucji_marcowej.pdf (C. 313–328). (data zvernennia: 10.01.24)
4. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Tekst uchwalony w dniu 2 kwietnia 1997 r. przez Zgromadzenie Narodowe. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm> (data zvernennia: 10.01.24)
5. O systemie oświaty. Ustawa z dnia 7 września 1991 r., opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, z 2023 r. poz. 1234, 2005. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19910950425> (data zvernennia: 15.01.24)
6. Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19980510318> (data zvernennia: 15.01.23)
7. O dniach wolnych od pracy. Ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r., opracowano na podstawie: t.j. z Dz. U. z 2020 r. poz. 1920. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19510040028> (data zvernennia: 15.01.24)
8. Katarzyna K. Borkowska, Ewa M. Guzik-Makaruk, Emil W. Pływaczewski Wokół problematyki karalności przerywania ciąży w Polsce. Prawo w działaniu sprawy karne 53/2023 DOI: 10.32041/pwd.5301 (s. 7–19). URL: https://pwd.iws.gov.pl/wp-content/uploads/2023/03/53_Prawo-w-Dzialaniu_01.pdf (data zvernennia: 15.01.24)
9. Kodeks karny: Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19970880553/U/D19970553Lj.pdf> (data zvernennia: 15.01.24)
10. Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei, Declaratio de abortu procurato Quaestio de abortu procurato, (1974). URL: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19741118_declaration-abortion_lt.html (data zvernennia: 17.01.24)
11. Kodeks Prawa Kanonicznego, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań, z dnia 25 stycznia 1983 r. URL: https://www.katolicki.net/ftp/kodeks_prawa_kanonicznego.pdf. (data zvernennia: 10.09.23)
12. O planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży: Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1575). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19930170078/U/D19930078Lj.pdf> (data zvernennia: 15.01.24)
13. Kodeks Pracy: Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. z późn. zm. (Dz. U. 2019 r. poz. 1040, 1043 i 1495). URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19740240141/U/D19740141Lj.pdf> (data zvernennia: 20.01.24)
14. Józef Wroceński. Ochrona kobiety ciężarnej i dziecka poczętego w prawie kanonicznym i normach innych religii. Prawo Kanoniczne. 2019. V. 62. S. 3–29.

Міма І. В. Взаємодія релігійних норм католицизму та правового регулювання суспільних відносин (на прикладі Польщі)

У статті досліджується рівень взаємодії католицьких релігійних норм і правового регулювання суспільних відносин у підвищенні ефективності правового впливу на поведінку людей. Зазначається, що механізм правового регулювання як система правових засобів у взаємозв'язку з релігійними нормами католицизму покликаний забезпечити стабільність суспільних відносин шляхом найбільш оптимального поєднання індивідуальних, громадських і державних інтересів членів соціуму з метою створення умов для прогресивного розвитку кожної особистості. Висловлюється думка, що історична сталість впливовості релігійних норм на впорядкування суспільних відносин свідчить про формування правової традиції використання католицьких релігійних норм як засобів механізму правового регулювання суспільних відносин. На прикладі впливу католицьких релігійних норм у різних сферах суспільного життя Республіки Польща визначаються умови надання римо-католицькій релігії провідного становища в державі, в результаті чого поступово католицькі

релігійні норми як внутрішня будова механізму правового регулювання суспільних відносин у співвідношенні з правовими нормами набули тісного взаємозв'язку, взаємодії, а в окремих аспектах – і перетинання у механізмі правового регулювання суспільних відносин, забезпечуючи ефективність правового впливу на суспільне життя та свідомість людей. Зазначається, що через релігійні норми у праві мають вираження загальнолюдські засади, природно-правові вимоги щодо прав і свобод особистості. Також релігійні норми є одними із найважливіших соціально-правових явищ для людини, впливають на формування культури, правову систему, але передусім підкреслюють самобутність нації чи етнічної групи.

Ключові слова: правова традиція, прогрес, релігійні норми, правовий вплив, правове регулювання, католицизм.

Mima I. V. Interaction of religious norms of catholicism and legal regulation of social relations (on the example of Poland)

The article examines the level of interaction between Catholic religious norms and legal regulation of social relations in increasing the effectiveness of legal influence in regulating social life, consciousness and behavior of people. The author notes that the mechanism of legal regulation, as a system of legal means in connection with the religious norms of Catholicism, is designed to ensure the stability of social relations through the most optimal combination of individual, public and state interests of members of society in order to create conditions for the progressive development of each individual. The author notes that the effectiveness of legal influence is determined by the ability to quickly change, adapt and harmonize the system of means of the mechanism of legal regulation of social relations. In view of this, the author emphasizes that among the systemic traditional means of the mechanism of legal regulation, religious norms continue to hold an important place as regulators of the subject's legal behavior. After all, the basis for the formation of social values is the moral and Christian laws of the development of society.

During the study, the point of view is proved that the historical constancy of the influence of religious norms on the regulation of social relations indicates the formation of a legal tradition of using Catholic religious norms as a means of the mechanism of legal regulation of social relations. Today, this influence persists in various spheres of social life in Poland. Giving the Roman Catholic religion a leading position in the state was the first fundamental difference between the position of the Catholic Church and other churches and denominations. Another difference was the recognition by the state that the Church is governed by its own laws. Gradually, Catholic religious norms as an internal structure of the mechanism of legal regulation of social relations in relation to legal norms, as a result of a close relationship, interaction, and in certain aspects and the intersection of Catholic religious norms with legal norms in the mechanism of legal regulation of social relations, ensure the effectiveness of legal influence on social life, consciousness and behavior of people. The author notes that in this case, legal regulation is the result of the action of objective factors that have a natural nature and evolutionary development and must meet the needs of society. In the law, universally recognized basic human principles, which can be based on religious principles, should find expression. The law should be the carrier of natural and legal requirements regarding the rights and freedoms of the individual. Also, religious norms are one of the most important socio-legal phenomena for a person, they influence the formation of culture, the legal system, but above all they emphasize the identity of a nation or ethnic group.

Key words: legal tradition, progress, religious norms, legal influence, legal regulation, catholicism.

DOI: 10.33663/2524-017X-2024-15-351-357